

заходів щодо їх припинення та обов'язково доповісти безпосередньому керівництву про факти катування та наміри їх застосування. У разі приховування фактів катування або інших видів неналежного поводження поліцейськими керівник органу протягом доби з моменту отримання відомостей про такі факти зобов'язаний ініціювати проведення службового розслідування та притягнення винних до відповідальності.

У підсумку зазначимо, що саме правоохоронним органам взагалі та Національній поліції зокрема в державі належить особлива роль у охороні прав і свобод людини і громадянина. При застосуванні поліцейських заходів важливо розуміти, що права людини закріплені у правових нормах, що чітко прописують можливі варіанти поведінки поліцейських. Права людини стають правилом, що гарантується відповідними механізмами забезпечення і процедурами захисту. Але не слід нівелювати можливість поліцейського в рамках встановленого правового поля самостійно приймати рішення про застосування поліцейських заходів. Тому сьогодні вимагає від працівників органів поліції високого морального і культурного рівня, належного освітнього рівня, досконалого знання не тільки національних нормативно-правових актів та їх правильного застосування на внутрішньодержавному рівні, а й міжнародно-правових документів, що стосуються діяльності правоохоронних органів і забезпечення прав і свобод людини і громадянина в Україні.

Список бібліографічних посилань

1. Комзюк М. А. Обмеження особистої свободи громадян за адміністративним правом // Актуальні проблеми адміністративно-правового забезпечення діяльності органів внутрішніх справ України: зб. матеріалів наук.-практ. конф. (м. Харків, 15 квіт. 2015 р.) / МВС України, Харків. нац. ун-т внутр. справ. Харків, 2015. С. 106–112.

Одержано 20.04.2017

УДК 351.740.781:342.7

Руслан Сувханович Реджепов,

курсант 2 курсу факультету № 1 ХНУВС

Науковий керівник: канд. юрид. наук, доцент Яценко В. П.

ХАРАКТЕРИСТИКА ПОЛІЦЕЙСЬКИХ ЗАХОДІВ ЯК КОМПЛЕКСУ ДІЙ ПРЕВЕНТИВНОГО АБО ПРИМУСОВОГО ХАРАКТЕРУ, ЩО ОБМЕЖУЮТЬ ПРАВА І СВОБОДИ ЛЮДИНИ

Стаття 3 Конституції України зазначає, що людина, її життя і здоров'я, честь і гідність, недоторканість і безпека визнаються в Україні найвищою соціальною цінністю. Права і свободи людини та їх гарантії визначають зміст і спрямованість основних напрямків діяльності держави. Першочерговим завданням системи правоохоронних органів України є втілення у життя, захист

та забезпечення ключових положень Конституції України, особливо в частині прав та свобод людини і громадянина.

Національна поліція України – центральний орган виконавчої влади, який служить суспільству шляхом забезпечення охорони прав і свобод людини, протидії злочинності, підтримання публічного порядку та публічної безпеки. Поліція створена для захисту життя, здоров'я, прав і свобод громадян України, іноземних громадян, осіб без громадянства, для протидії злочинності, охорони публічного порядку і безпеки, власності і здійснює свої повноваження по застосуванню поліцейських заходів.

Стаття 29 закону України «Про Національну поліцію» (далі – Закон) визначає, що поліцейський захід – це дія або комплекс дій превентивного або примусового характеру, що обмежує певні права і свободи людини та застосовується поліцейськими відповідно до закону для забезпечення виконання покладених на поліцію повноважень, який застосовується виключно для виконання повноважень поліції.

Важливо зацентувати увагу на тому, що обраний поліцейський захід має бути законним, необхідним, пропорційним та ефективним. Поліцейському заборонено застосовувати будь-які інші заходи, ніж визначені законами України. Обраний поліцейський захід є необхідним, якщо для виконання повноважень поліції неможливо застосувати інший захід або його застосування буде неефективним, а також якщо такий захід заподіє найменшу шкоду як адресату заходу, так і іншим особам.

При застосуванні заходів примусу поліцейським слід зважати на те, що поліцейські заходи є діями превентивного або примусового характеру, які обмежують права і свободи людини, тому поліцейський повинен спиратись на принцип пропорційності поліцейського заходу. Слід відмітити, що шкода, заподіяна охоронюваним законом правам і свободам людини або інтересам суспільства чи держави, не повинна перевищувати блага, для захисту якого він застосований, або створеної загрози заподіяння шкоди.

Аналіз положень Закону в частині класифікації поліцейських заходів дозволяє дійти висновку про поділ поліцейських заходів, що використовуються підрозділами поліції на дві групи: поліцейські превентивні заходи та поліцейські заходи примусу. Відмітимо, що для виконання покладених на поліцію повноважень поліцейський повинен мати відповідні правові можливості, відповідний процесуальний інструментарій. Важливо, що зазначені поліцейські заходи в межах своєї компетенції поліція застосовує для охорони прав і свобод людини, запобігання загрозам публічній безпеці і порядку або припинення їх порушення. А законодавець встановив й обов'язкову вимогу до застосування перерахованих вище поліцейських заходів, а саме обов'язок поліції під час проведення превентивних поліцейських заходів повідомити особи про причини застосування до неї превентивних заходів, а також довести до її відома нормативно-правові акти, на підставі яких застосовуються такі заходи.

Поліція для виконання покладених на неї повноважень може застосовувати такі превентивні заходи, передбачені статтею 31 Закону: перевірка документів

особи, опитування особи, поверхнева перевірка і огляд, зупинення транспортного засобу, вимога залишити місце і обмеження доступу до визначеної території, обмеження пересування особи, транспортного засобу або фактичного володіння річчю, проникнення до житла чи іншого володіння особи, перевірка дотримання вимог дозвільної системи органів внутрішніх справ, застосування технічних приладів і технічних засобів, що мають функції фото- і кінозйомки, відеозапису, засобів фото- і кінозйомки, відеозапису, перевірка дотримання обмежень, установлених законом стосовно осіб, які перебувають під адміністративним наглядом, та інших категорій осіб, поліцейське піклування.

Згідно ст. 42 Закону до другої групи поліцейських заходів віднесено: фізичний вплив (сила), застосування спеціальних засобів, застосування вогнепальної зброї.

Поряд із загальними вимогами до поліцейських превентивних заходів та поліцейських заходів примусу законодавець встановив й вимоги до їх припинення: якщо досягнуто мети його застосування, якщо неможливість досягнення мети заходу є очевидною, якщо немає необхідності у подальшому застосуванні такого заходу. Зазначені вимоги до моменту припинення застосування поліцейського заходу є запорукою правомірності дій поліцейського та унеможливають будь-які зловживання з приводу застосування наданого Законом інструменту.

Стаття 260 Кодексу України про адміністративні правопорушення закріплює заходи забезпечення провадження в справах про адміністративні правопорушення: адміністративне затримання особи, особистий огляд, огляд речей і вилучення речей та документів, у тому числі посвідчення водія, ліцензійної картки на транспортний засіб, тимчасове затримання транспортного засобу, відсторонення водіїв від керування транспортними засобами, річковими і маломірними суднами та огляд на стан алкогольного, наркотичного чи іншого сп'яніння, а також щодо перебування під впливом лікарських препаратів, що знижують їх увагу та швидкість реакції.

Підводячи підсумок проведеного дослідження, зазначимо, що поліцейські заходи можливо розглядати як дії поліцейських, які обмежують в певній мірі права і свободи людини і громадянина, але є інструментом охорони тих самих прав при охороні публічного порядку і безпеки та взагалі як ефективний інструмент у діяльності Національної поліції. Для забезпечення прав і свобод людини при застосуванні поліцейських заходів важливим є те, що в Законі чітко визначені поліцейські заходи, окреслена законність в їх застосуванні та вимоги щодо моменту припинення застосування поліцейських заходів.

Зауважимо, що при формуванні в державі нового погляду на діяльність органів поліції, взаємодію їх з громадянами в рамках надання послуг, забезпечення прав і свобод людини і громадянина важливим є акцентування уваги на добір кадрів у поліцію, їх високопрофесійній початковій підготовці та знанню поліцейськими нормативної бази своєї діяльності, що слугуватиме гарантією забезпечення прав і свобод громадян в Україні.

Одержано 20.04.2017

